

Gundsømagle 1900-1920 (ca.)

Egnshistorisk Nyt nr. 3 – 1989 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Gundsømagle 1900-1920 (ca.).

Forsøgsleder Jens Madsen, Roskilde, der er født i Gundsømagle 1905, har sammen med ældre jævnaldrende, som alle har tilbragt deres barndom og ungdom i samme by, haft mange samtaler i årene 1985-1987. Det er især fælles barndomsminder fra byen i årene 1900-1920, der er drøftet. Herved er der fremkommet mange værdifulde oplysninger om Gundsømagle fra denne periode, og dem har Jens Madsen nedskrevet og samlet i et A4-hefte på 70 sider + et tillæg med gamle fotos fra byen.

Bag disse nedskrevne erindringer ligger et stort og tidkrævende arbejde, og resultatet er beundringsværdigt. Gundsø kommune har trykt og udgivet erindringerne, som Jens Madsen kalder "Gundsømagle før København kom forbi", og heftet kan købes på Rådhuset. Pris 75 kr,

Egnshistorisk Nyt bringer her et uddrag af erindringerne:

Når det ikke var arbejdsdag

I perioden 1900-20 var der ikke noget, der hed weekend. Ugen bestod af seks arbejdsdage og en søndag, og ordspillet "så hænger vi saven på sin plads og så går vi til kirke" passer vel ikke helt rigtig for gundsømaglernes vedkommende. I et tidligere afsnit har vi været lidt inde på dette spørgsmål.

Nogle søgte kirken regelmæssigt - af nogle følt som en pligt eller for at se og blive set. Som landbruger med ansvar for husdyr kan man måske anlægge den filosofi, som en gammel digter gav udtryk for med ordene "Bed for årets vækst i mark og skov, landmand, ikke blot ved knæ at bøje, bed med hånden på din plov, da velsigner bønnen kraft dit møje". Eller mere enkelt, som min svigerfar udtrykte det: "Det er bedre at passe sin bedrift og herunder tænke på Vorherre end at sidde i kirken og tænke på, at nu bliver min bedrift ikke passet".

Men foruden søndagene var der tillige en række helligdage, som ikke bør forbigås. Nytåret blev fejret med de traditionelle løjer mellem gode venner og naboer. Nytårsdag blev måske anvendt til at besøge familie og venner for at ønske et godt og heldbringende nytår.

Hellig tre kongers dag, den 6. januar, blev af den ældre generation benyttet til at servere lidt bedre mad, ligesom til jul og nytår.

Gundsømagle 1900-1920 (ca.)

Egnshistorisk Nyt nr. 3 – 1989 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Fastelavn var en af Gundsømagles store festdage; det meste af ugen stod i festens tegn. Fastelavns søndag klædte byens børn sig i forskellige aparte dragter, og i flokke gik de fra dør til dør, syngende de traditionelle fastelavnssange og samtidig raslende med pengebøsser. For de indsamlede penge blev købt slik og boller. Havde de fået så mange penge, at der kunne blive til dans i forsamlingshuset søndag aften, ja så var der rigtig fest.

Fastelavns mandag var den store festdag og naturligvis skolefridag. Forskellige ridende hold slog katten af tønden og sluttede med en festaften i forsamlingshuset. Der var som regel tre fastelavnsridninger: For karle, husmænd og bønder. Hvert hold på en snes ryttere.

Gundsømagles gårdmænd var meget interesserede i hesteavl og så derfor gerne, at deres heste blev præsenteret ved fastelavnsridning.

Foran rytterne kørte sædvanligvis en præsentabel forspændt vogn, hvor byens to musikere underholdt såvel under tøndeslagningen som ved den efterfølgende rundkørsel med besøg på byens gårde.

Påskan med den stille uge blev overholdt forskriftsmæssigt; ingen offentlige fester eller baller. Faldt påskan sent og foråret meldte sig med ideelt vejr til markarbejdet, så kunne det blive vanskeligt at holde fri. At trille påskeæg kendte man, og hvis det faldt for, samlede børn og unge ned i bymosen og forlystede sig der med at trille æg.

Pinsen blev, hvis skoven var grøn, benyttet til et besøg i Boserup, Jægerspris eller Slagslunde, især hvis økonomien havde tilladt anskaffelse af et nyt sæt tøj eller kjole. Det var dog først, efter at cyklen var blevet hvermands eje.

Sankt Hans aften har gundsømaglerne også fejret. Læs bare Eva Drachmanns bog "Vilhelmine min mor", hvor der fortælles om dansen omkring Grydehøj.

Senere blev Sankt Hans festerne lidt "fugtigere". Niels fortæller om en fest, hvor de helt unge blev forment adgang, men så lavede de deres eget bål, hvor det gik ud over en høstak.

Høstgildet var noget, man glædede sig til, især hvis høstarbejdet havde været langvarigt og slidsomt, men når man nåede dertil, blev det som regel en fest med god mad samt efterfølgende dans og rigelig med "drikkelse".

Mikkelsdag, den 29. september, var mere en "terminsdag" end en festdag. Niels og jeg husker mange avisannoncer, hvor der stod anført "kredit til Mikkelsdag". Det var dog ikke alene en betalingsdag, men også traditionelt en dag med god mad, Mikkelsdagssuppe, dvs. en kraftig oksekødssuppe godt forsynet med ris, kød- og melboller og selvfølgelig rigeligt af mørkt kød samt peberrodssovs.

Inden næste festaften, Mortensaften den 10. november, var skiftedagen den 1. november passeret, en ny plads tiltrådt, måske endda udensogns. Det kunne give anledning til gode eller mindre gode oplevelser. En ny husbond og madmor var måske ikke så ueffen, særlig hvis de forrige havde været lidt trevne. Det modsatte kunne også forekomme, så kunne tiden til næste skiftedag føles lang.

Tilbage af helligdage var julen, den kunne nogle steder blive til en højtid, man mindes med taknemmelighed. Foruden god mad kunne der være godter og gaver. Derefter fulgte nogle stille dage, der enten blev benyttet til pasning af husdyrene eller frihed til at besøge forældre eller gode venner. Julefrokoster var et ukendt begreb. Mellem jul og nytår var der måske juletræ eller anden form for fest i forsamlingshuset.